

SOCHLARNI RANG DOIRASI VA RANG DOIRASIDA TO'G'RI FOYDALANISH

*Termiz shahar 1-son texnikumi maxsus fanlar kafedrasida ishlab
chiqarish ta'limi ustasi G'aniyev Sunnatilo*

Soch bo'yashda rang doirasi (Oswald doirasi) — bu ranglarni o'zaro aralashtirish va keraksiz tuslarni yo'qotish uchun asosiy qo'llanmadir. Koloristlar uchun bu "shpargalka" vazifasini o'taydi.

1. Rang doirasining tuzilishi

Doira uchta asosiy rangdan tashkil topgan: Sariq, Qizil va Ko'k. Qolgan barcha ranglar shu uchtasining aralashmasidan hosil bo'ladi:

- Sariq + Qizil = Olovrang
- Qizil + Ko'k = Binafsharang
- Ko'k + Sariq = Yashil

2. Neytrallash (Qarama-qarshi ranglar qoidasi)

Rang doirasida bir-biriga qarama-qarshi turgan ranglar bir-birini "o'ldiradi" yoki neytrallaydi. Soch bo'yashda bu eng muhim qoidadir:

- Sariqqa qarshi Binafsha: Agar soch sarg'ayib qolsa, binafsha rangli shampun yoki toner ishlatiladi.
- Olovrangga (rizhiy) qarshi Ko'k: To'q sariq tusni yo'qotish uchun ko'k rangli pigment qo'shiladi.
- Qizilga qarshi Yashil: Sochdagi keraksiz qizillikni yashil (matoviy) rang bilan bosiladi.

3. Rang doirasidan to'g'ri foydalanish qoidalari

Sochni bo'yashda kutilgan natijaga erishish uchun quyidagilarga e'tibor bering:

1. Rang chuqurligi darajasi (YTT): Avval sochning hozirgi darajasini (1 dan 10 gacha) aniqlang.

2. Fon osvetleniya (Oqartirish foni): Sochni oqartirganda chiqadigan pigmentni (masalan, to‘q sariq) doira yordamida neytrallang.

3. Ranglarni qo‘shish: Ranglarni doira bo‘yicha soat tili yo‘nalishida qo‘shsangiz, iliqroq ranglar hosil bo‘ladi. Qarama-qarshi ranglarni qo‘shsangiz, rang "loyqa" yoki neytral (jigarrang-kulrang) tusga o‘tadi.

4. "Oltin qoida"

Agar siz rang tanlashda adashishdan qo‘rqsangiz, mixtonlar (kontsentrlangan ranglar) bilan ishleng. Ular rang doirasidagi qonuniyatlar asosida rangni to‘g‘rilash uchun bo‘yoqqa juda oz miqdorda qo‘shiladi.

Bu ma‘lumotlar sizga ranglarni xuddi rassomdek boshqarishga yordam beradi.

1. Ranglar ierarxiyasi (Birlamchi, ikkilamchi va uchlamchi)

Doira qanday qurilishini tushunish, rang hosil qilishni tushunish demakdir:

- Birlamchi (Asosiy): Ko‘k, Qizil, Sariq. Bularni boshqa ranglarni aralashtirib hosil qilib bo‘lmaydi.
- Ikkilamchi: Ikki asosiy rang aralashmasi (masalan, Qizil + Sariq = To‘q sariq).
- Uchlamchi: Asosiy va ikkilamchi rang aralashmasi (masalan, Qizil-binafsha, Sariq-yashil).

2. Issiq va Sovuq ranglar chegarasi

Doirani xayolan ikkiga bo‘ling:

- Issiq ranglar: Sariq, olovrang, qizil. Bular yorqinlik beradi, lekin ba‘zan "arzon" ko‘rinishi mumkin.
- Sovuq ranglar: Ko‘k, binafsha, yashil. Bular rangni "jiddiy" va "qimmat" ko‘rsatadi, lekin yuz terisini rangpar qilib qo‘yishi mumkin.

3. Neytrallashning "Zargarlik" aniqligi

Neytrallashda faqat qarama-qarshi rangni tanlash yetarli emas, uning miqdori va darajasi muhim:

- Sariq pigment (Blond): Agar soch 9-10 darajada sarg'ish bo'lsa, uni binafsha bilan neytrallaysiz. Agar ko'k qo'shib yuborsangiz, soch yashil bo'lib qoladi!

- Mis (Rijiy) pigment: 7-8 darajadagi to'q sariqlikni ko'k bilan bosasiz.

- Qizil pigment: 5-6 darajadagi jigarrang-qizilni yashil (matoviy) mixton bilan neytrallaysiz.

4. Ranglarni kuchaytirish (Repigmentatsiya)

Agar siz oqartirilgan (pustoy) sochni to'q rangga bo'yamoqchi bo'lsangiz, rang doirasidagi "yetishmayotgan" pigmentni qaytarishingiz kerak.

- *Misol:* Blond sochni jigarrang qilmoqchi bo'lsangiz, birdan sovuq jigarrang surtsangiz, soch "kir" yashil rangga kiradi. Chunki u yerda qizil va sariq pigment yo'q. Avval issiq pigment (oltin-mis) kiritib, keyin asosiy rang beriladi.

5. Mixtonlar bilan ishlash ("11 qoidasi")

Rang doirasidagi keraksiz tusni yo'qotish uchun qancha mixton (korrektor) qo'shishni hisoblash:

- 11 dan bo'yoq darajasini (UGT) ayirasiz.

- *Masalan:* 7-darajadagi rangni bo'yayapsiz.

Demak, 60 gr bo'yoqqa 4 sm mixton qo'shasiz.

- Daraja qancha yuqori bo'lsa (masalan 10-daraja), mixton shuncha kam (sm) qo'shiladi.

Amaliy maslahat:

Hech qachon sovuq jigarrangni (masalan, 5.1 — ashy brown) toza sariq (blond) sochga surtmang. Natijada doimo yashil tus chiqadi. Buning oldini olish uchun rang doirasiga qarab, "ko'prik" vazifasini o'tovchi binafsha yoki qizil pigment qo'shishni unutmang.